

Redegørelse afgivet af forsvarsministeren (Troels Lund Poulsen) den 12. oktober 2023

Redegørelse

om

Det nordiske forsvars- og beredskabssamarbejde

(Skriftlig redegørelse)

Resumé

Ruslands invasion af Ukraine ændrede på kort tid sikkerhedssituationen i Europa, og følgevirkningerne har på afgørende vis ændret forudsætningerne for det nordiske forsvarssamarbejde.

Situationen har ført til Finlands nylige og Sveriges kommende optagelse i NATO. Det styrker NATO, og det skaber nye muligheder for et stærkere nordisk forsvars- og sikkerhedspolitisk samarbejde.

Siden invasionen er der taget politiske beslutninger om at styrke det nordiske forsvarssamarbejde, NORDEFECO. Det svenske NORDEFECO-formandskab i 2023 driver arbejdet med at udarbejde en ny vision for samarbejdet. Centralt for den nye vision er, at det operative samarbejde styrkes, således at de nordiske lande kan gennemføre fælles nordiske operationer, der kan bidrage til NATO's afskrækkelses- og forsvarsprofil.

Med donationer af militære kapaciteter og materiel til Ukraine er der opstået en tættere koordination af materiel-samarbejdet i NORDEFECO. De nordiske materieldirektører arbejder på at sikre en bedre forsyningsikkerhed og koordination mellem NATO, EU og NORDEFECO.

Det nordiske beredskabssamarbejde, det såkaldte Haga-samarbejde, fokuserer ligeledes på emner, der har betydning for de nordiske lande i den nuværende sikkerhedssituation. Hensigten er, at de nordiske lande skal kunne agere i endnu tættere samarbejde på beredskabsområdet i en alvorlig krisesituation. Haga-samarbejdet har derfor identificeret udviklingsmål, der omfatter kriseforanstaltninger, klimaforandringer samt værtnationsstøtte.

Det nordiske hjemmевærnssamarbejde fokuserer i 2023 primært på perspektiver for svensk beslutning om NATO-medlemskab, krigen i Ukraine, værtnationsstøtte og hybrid-trusler.

De nordiske lande har et unikt samarbejde, som bygger på en lang fælles historie. Det fundament vil Danmark arbejde videre med, når Danmark overtager NORDEFECO-formandskabet i 2024. Det danske formandskab vil blandt andet have fokus på udviklingen i sikkerhedssituationen i Nordatlanten, Arktis og Norden samt på fortsat støtte til Ukraine.

Redegørelse

1. Introduktion

Denne redegørelse omfatter det nordiske samarbejde på forsvars- og beredskabsområdet mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Det nordiske forsvars- og beredskabssamarbejde gennemføres i rammen af bl.a. Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO), bilaterale samarbejdsaftaler, hjemmевærnssamarbejdet samt nordiske samarbejdsfora på beredskabsområdet, herunder Haga-samarbejdet.

Der er i det forgangne år sket en stor udvikling i samarbejdet. Det skyldes især Ruslands invasion af Ukraine, som har affødt en ny sikkerhedspolitisk virkelighed i Europa, herunder i det nordiske område. I foråret 2022 besluttede Finland og Sverige, i en koordineret tilgang, at ansøge om medlemskab i NATO. Derfor var det også af principiel betydning, at Danmark i 2022, som et af de første lande, ratificerede både finsk og svensk NATO-medlemskab. I april i år steg det finske flag til tops ved NATO's hovedkvarter i Bruxelles, og det finske NATO-medlemskab var en realitet.

Det svenske NATO-medlemskab afventer i skrivende stund ratificering fra to lande. Det er en dansk prioritet, at Sveriges NATO-medlemskab ikke trækker ud, da medlemskabet vil styrke både Sverige og NATOs sikkerhed.

Danmark tillægger i lyset af særligt den sikkerhedspolitiske og klimamæssige udvikling det nordiske forsvars- og beredskabssamarbejde stor betydning. Samarbejdet bidrager til stabilitet i nærområdet og til missioner og indsatser i internationale krise- og katastrofeområder.

2. Nordisk forsvarssamarbejde

Der er siden februar 2022 truffet politiske beslutninger om at styrke det nordiske samarbejde om sikkerhed og forsvar i rammen af NORDEFECO. Det er bl.a. reflekteret i erklæringer fra 2022 fra såvel de nordiske statsministre som forsvarsministre.

Ny vision for NORDEFECO

Under svensk formandskab i 2023 er de nordiske forsvarsministre blevet enige om at opdatere den politiske vision for NORDEFECO-samarbejdet. Den nye vision bør understøtte en tættere sammenhæng mellem NORDEFECO og NATO. Det indebærer bl.a. at de nordiske lande skal kunne gennemføre fælles operationer, som komplimenterer NATO's afskrækkelses- og forsvarsprofil.

For at styrke det operative samarbejde i områderne omkring Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige er de nordiske lande enige om, at eksisterende bilaterale og trilaterale operative aftaler fremover håndteres i regi af NORDEFECO. Den nye vision vil desuden lægge vægt på, at det nordiske kapabilitets- og -materielsamarbejde styrkes og tilpasses NATO og EU.

De nordiske lande har en ambition om, at det operative samarbejde skal planlægges i tæt koordination. Derfor arbejdes der på militært niveau på at udvikle fælles nordiske koncepter på områder af fælles interesser i Norden.

Aktiviteter under svensk formandskab i 2023

Sverige har formandskabet for NORDEFECO i 2023. Sverige har foruden styrkelse af det operative samarbejde og udarbejdelse af ny vision lagt vægt på at drøfte støtte til Ukraine samt et tættere nordisk-baltisk samarbejde.

I april blev der afholdt NORDEFECO-krisemøde vedrørende evakueringen af statsborgere fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige i forbindelse med oprøret i Khartoum, Sudan. På mødet blev der udvekslet tilbud om støtte til øvrige landes evakueringer, og der var enighed om at følge udviklingen også i den nordiske forsvarsministerkreds.

Den svenske militære øvelse, Aurora, blev afholdt i Sverige i foråret 2023 og havde fokus på at forstærke det svenske forsvar i tilfælde af krise og konflikt. Øvelsen var den største militære øvelse i Sverige i flere årtier med deltagere fra 14 lande, herunder Danmark.

Materielsamarbejde

De nordiske materieldirektører underskrev i august 2022 implementeringsaftaler for NORDEFECO's samarbejde om forsyningsikkerhed med fokus på ammunitionsområdet. Hertil underskrev de fire nordiske lande en kontrakt om et fælles nordisk uniformssystem (NCU), som er den første fællesanskaffelse i regi af NORDEFECO. Danmark vil modtage de første leverancer af uniformssystemet i 2024.

For at opnå tættere materiefagligt samarbejde og styrke interoperabilitet, forsyningsikkerhed samt ressourceoptimering vil NORDEFECO's materieldirektørmøder fremadrettet blive anvendt til at koordinere nordiske anskaffelsespla-

ner. Det vurderes, at der er potentiale for at udvide materiel-samarbejdet yderligere.

Især Danmark og Norge har en tæt og konstruktiv dialog om militære materieldonationer til Ukraine. Som en del af Danmarks og Norges materielstøtte har landene i fællesskab doneret 17.000 komplette 155mm artilleriskud til Ukraine i 2023. I april blev der leveret 8.000 komplette skud og i juni yderligere 9.000 komplette skud sammensat af norske granater og danske drivladninger, fængrør og brandrør.

Operativt samarbejde

Danmark har ydet støtte til Finland og Sverige om vidensdeling og militære støtteaktiviteter i forbindelse med deres optagelse i NATO.

Der har i 2023 været gennemført en række aktiviteter, som understøtter udveksling af erfaringer fra træning og øvelser i Norden.

Hæren og Hjemmeværnet deltog i foråret 2023 i Sveriges nationale øvelse Aurora med det formål at træne militær genforstærkning i tilfælde af krise. Danmark, Norge og Sverige forbereder nu deltagelse i NATO-øvelsen Nordic Response, som gennemføres i foråret 2024.

Danmark har siden efteråret 2023 oprettet en forsvarsattachéstilling i Stockholm, som dækker Sverige, Norge og Finland. Ydermere har Danmark udstationeret en officer ved Sveriges Forsvarsstab, som også dækker Finlands Forsvarsstab. Sverige har tillige en officer udstationeret ved Forsvarskommandoen. Formålet er at styrke og konkretisere samarbejdet mellem de nordiske lande.

3. Beredskabssamarbejde

På beredskabsområdet er der en lang tradition for nordisk samarbejde, som bygger på såvel formelle samarbejdsstrukturer som på mere uformelle fora og relationer. Det nordiske samarbejde supplerer samarbejdet om civilbeskyttelse og krisestyring i regi af blandt andet EU og NATO. Der er i de senere år og især i 2023 sket en væsentlig styrkelse af det nordiske beredskabssamarbejde

Haga-samarbejdet

Haga-samarbejdet er et politisk initieret beredskabssamarbejde etableret i 2009 på Haga-slottet i Sverige. Formålet er at fremme det nordiske samarbejde om samfundssikkerhed og beredskab og derigennem reducere landenes sårbarheder, forstærke den fælles responsevne, øge effektiviteten samt opnå større fælles gennemslagskraft i Europa og i internationale fora.

I Haga-samarbejdet roterer det årlige formandskab mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Island havde formandskabet i 2022, mens Sverige overtog i 2023. Retning og fokus i Haga-samarbejdet formuleres i ikke-bindende udviklingsmål. De senere år har Haga-samarbejdet omhandlet skov- og naturbrande, CBRNE samt nødkommunikation, udvikling af nordisk civil-militært samarbejde, herunder mulighederne for dialog og samarbejde med NORDEFECO. I 2022 formulerede en fælles Haga-NORDEFECO

arbejdsgruppe en række tiltag til at styrke det civil-militære CBRN-samarbejde.

For perioden 2022-2024 har de nordiske ministre med ansvar for beredskab besluttet at arbejde videre med følgende tre Haga-udviklingsmål; 1) kriseforanstaltninger som følge af COVID-19 på beredskabsområdet 2) klimaforandringer 3) værtnationsstøtte.

Det svenske formandskab arbejder i 2023 videre med de identificerede udviklingsmål, herunder mulighederne for dialog og samarbejde med NORDEFECO.

Nordisk beredskabssamarbejde

Den overordnede målsætning for beredskabssamarbejdet er at skabe robuste samfund, der kan forebygge og håndtere ulykker og katastrofer. Samarbejdet søger ligeledes at kunne yde gensidig assistance mellem de nordiske lande og se på fælles indsatser til tredjelande i krisesituationer.

Formandsskabet for beredskabsmyndighedernes samarbejde følger Haga-formandskabet, og de nordiske landes beredskabsdirektører mødes til et årligt ordinært generaldirektørmøde. Det seneste møde fandt sted den 11.-12. september 2023 i Visby under svensk formandskab. Samarbejdet handler konkret om at følge op på de politisk vedtagne Hagamål om kriseforanstaltninger, klimaforandringer og værtnationsstøtte.

Beredskabsstyrelsen var i januar 2023 vært for en nordisk workshop. På mødet besluttede man at oprette et egentligt nordisk sekretariat som skal fremme samarbejdet. En af de første opgaver for sekretariatet er at identificere fremadrettede strategiske samarbejds muligheder på beredskabsområdet.

Der er i 2022 og 2023 sket en væsentlig styrkelse af det nordiske samarbejde f.eks. international assistance til katastroferamte lande. Således indgik Beredskabsstyrelsen sammen med eksperter fra Norge, Sverige og Island i 2022 i et danskledet samarbejde om at yde assistance til Pakistan i forbindelse med de voldsomme oversvømmelser. Den nordiske indsats bestod i at producere og distribuere rent drikkevand i byen Khipro i Sindh-provinsen og landområder uden for byen, der var hårdt ramt af oversvømmelserne.

Efter det voldsomme jordskælv i Tyrkiet i februar i år udsendte Danmark en operativ koordinationsenhed – et såkaldt TAST hold (Technical Assistance and Support Team) til Tyrkiet for at hjælpe med redningsarbejdet efter jordskælvet. TAST-holdet arbejdede under dansk ledelse og var sammensat af eksperter fra Sverige, Finland og Danmark. TAST-holdet udsendtes med kontor og koordinationsfaciliteter og understøttede EU's civilbeskyttelsesindsats i Tyrkiet.

I juni måned i år gennemførte Beredskabsstyrelsen sammen med svenske Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB) en *fact finding* mission i Ukraine med henblik på at vurdere mulighederne for fortsat assistance til de ukrainske beredskabsmyndigheder.

Nordisk Chefkursus er en årligt tilbagevendende konference for nordiske beslutningstagere fra nationale og lokale myndigheder, civilsamfund og forskere. Nordisk Chefkursus

afholdes i september i år under svensk formandskab. Temaet for kurset er et øget samarbejde med den private sektor i forhold til at styrke samfundsresiliens, bl.a. inden for kritiske sektorer, så som energisektoren. Således deltager foruden en række myndigheder også private aktører i kurset i år.

I tilknytning til mødet er repræsentanter fra Færøerne, Åland og Grønland indbudt til et uformelt møde med generaldirektørerne om beredskabsfaglige emner.

I optagelsesperioden for Finlands og Sveriges medlemskab af NATO har Beredskabsstyrelsen støttet landene ved at dele erfaringer og viden om arbejdet i NATO omkring det civile beredskab.

Forebyggelse, krisestyring, beredskab og udvikling

På brandforebyggelsesområdet deltager Beredskabsstyrelsen i fem nordiske fora, herunder om bl.a. brandforebyggelse, eksplosionsfarlige områder og transport af farligt gods.

På krisekommunikationsområdet afholder de nationale beredskabsmyndigheder i Norden på skift hvert andet år konferencer for ministerier og myndigheders kommunikationschefer om krisekommunikation, senest i april 2023 i Stockholm. I regi af *Nordic Working Group on Public Communication* koordineres endvidere løbende risiko- og krisekommunikation ved nukleare ulykker og om strålingssikkerhed. Derudover er der jævnlig nordisk erfaringsudveksling om mobilbaseret varsling.

På krisestyrings- og beredskabsplanlægningsområdet udveksler de nordiske beredskabsmyndigheder løbende viden og erfaringer blandt andet i analytikernetværket, *Nordic Forum for National Risk Assessments and Strategic Foresight Analysis* som mødes to gange årligt. Danmark var senest vært i december 2022, hvor hovedemnet var erfaringsudveksling om det løbende arbejde med landenes nationale risikobilleder.

På statistik- og analyseområdet drøfter beredskabsmyndigheder fra Sverige, Norge, Finland, Estland, Litauen og Danmark emner af fælles relevans i regi af NORDSTAT. Det kan f.eks. være fælles holdninger til definition og opgørelse af branddøde og bygningsbrande for at sikre sammenlignelig statistik på tværs af landene.

Inden for det nukleare ekspertberedskab samarbejdes der i rammerne af arbejdsgruppen *Nordic Emergency Preparedness* om nordiske retningslinjer for beskyttelsesforanstaltninger ved radiologiske og nukleare ulykker og gennemføres jævnligt kommunikationsøvelser. Danmark deltager desuden i Nordisk Kerne-Sikkerhedsforskning (NKS), herunder i udviklingsprojekter om bl.a. beredskab ift. ulykker med nukleart drevne fartøjer.

Endelig er der også et godt nordisk samarbejde inden for det kemiske ekspertberedskab, hvor der deles viden og kompetencer mellem landene for at sikre robuste beredskaber både nationalt og internationalt.

4. Nordisk hjemmeværnsamarbejde

Hjemmeværnet har i over 50 år deltaget i samarbejdet om udvikling af de frivillige Hjemmeværn i Danmark, Norge

og Sverige. Cheferne for de tre landes hjemmeværn mødes årligt til konferencen SKANDIA. Konferencen omhandler emner af fælles relevans for de frivillige forsvarsorganisationer i Norden såsom kapaciteter og organisering, optimering af uddannelse og træning, samt rekruttering og fastholdelse af frivillige soldater. Norge var vært for SKANDIA frem til september 2023. Fokus på det norske værtskab var på operativ træning og uddannelse. Danmark er vært for SKANDIA fra september 2023 til september 2024. Danmark vil bl.a. fokusere på samarbejde over landegrænserne vedr. værtsnationstøtte.

Derudover har Danmark, Sverige og Norges frivillige enheder en lang tradition for udvekslingsbesøg. Dette bidrager til videndeling og giver desuden mulighed for deltagelse i enhedernes uddannelses-, øvelses- og skydeaktiviteter. Landenes hjemmeværnsskoler samarbejder om udvikling af specialkurser, udveksling af elever, fælles nordisk chefkursus samt nyttiggørelse af skolernes erfaring med simulation og elektronisk læring.

5. Samarbejdet i 2024

Danmark overtager NORDEFKO-formandskabet i 2024.

Det danske formandskab vil bygge videre på de markante beslutninger om styrkelse af det nordiske forsvarssamarbejde, som er truffet i de seneste år i kølvandet på Finland og Sveriges beslutninger om at træde ind i NATO. NORDEFKO-samarbejdet vil blive styrket, og det skal ske på en måde, hvor det fuldt ud understøtter og styrker NATO.

Den nye sikkerhedspolitiske virkelighed tilsiger, at de nordiske lande i fællesskab tager et endnu større ansvar for sikkerheden i såvel Norden som bredere. Vi skal derfor fastholde en tæt og åben dialog om forsvar og sikkerhed med vores partnere og allierede, herunder USA, landene omkring Østersøen og i Arktis samt Nordatlanten.

Det danske formandskab vil hertil have fokus på udviklingen i sikkerhedssituationen i Nordatlanten, Arktis og Norden samt på fortsat støtte til Ukraine.